

STAN ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POWIECIE CHODZIESKIM

Cezary Kozera

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Streszczenie. W artykule omówiono stan przedsiębiorczości w powiecie chodzieskim, zmiany zachodzące w ostatnich latach, jak również czynniki wyróżniające powiat jako miejsce przyjazne przedsiębiorczości. Wskazano na istotną rolę czynników lokalnych w rozwoju przedsiębiorczości. Określono również szanse i zagrożenia rozwoju przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów funkcjonujących na obszarach wiejskich.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, obszary wiejskie, powiat chodzieski

WSTĘP

Przedsiębiorczość jest to umiejętność przekraczania ustalonych granic, tworzenia nowych produktów i usług na nowe rynki zbytu. Przedsiębiorczość jest przypisywana jednostkom, czasem małym grupom społecznym. Niekiedy mówi się o przedsiębiorczości mniejszości religijnych lub obyczajowych i narodowych [Solarz 2007]. Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości jest dużym wyzwaniem dla każdego regionu – niezależnie od tego, czy sytuację rozpatruje się na poziomie makroregionów, województw czy też powiatów. Ważne jest, aby umieć uzmysłwić sobie, iż wiele czynników, wpływających na aktywność gospodarczą ludności zamieszkującej dany region, niezależnych jest od polityki prowadzonej przez jego władze, jednak spora ich część jest jak najbardziej możliwa do kreowania na poziomie lokalnym. Czynniki warunkujące stan i perspektywy rozwoju przedsiębiorczości można podzielić na kilka grup – w zależności od siły ich oddziaływania, jak i ich źródła. Celem niniejszego opracowania była identyfikacja i przedstawienie najważniejszych czynników, wyróżniających powiat chodzieski jako miejsce przyjazne przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów funkcjonujących na obszarach wiejskich powiatu. W pracy określono również najważniejsze szanse i zagrożenia w dalszym rozwoju przedsiębiorczości. Rozwiązanie posta-

---

Adres do korespondencji – Corresponding author: Cezary Kozera, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie, ul. Wojska Polskiego 78, 60-637 Poznań, e-mail: cezary.kozera@up.poznan.pl

wionych problemów nastąpiło przez wykorzystanie m.in. analizy porównawczej oraz podstawowych metod statystyki opisowej – analizy struktury i dynamiki. Pod uwagę wzięto zróżnicowanie w rozwoju przedsiębiorczości w miastach i na terenach wiejskich powiatu. Rozpatrywano również zmiany zachodzące w strukturze branżowej przedsiębiorstw powiatu. Do analizy wykorzystano dostępne dane statystyczne GUS, starostwa powiatowego oraz urzędów gmin. Przeanalizowano także strategię rozwoju powiatu oraz jego gmin.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W POWIECIE CHODZIESKIM

Powiat chodzieski położony jest w północnej części Wielkopolski – 30 km na południe od Piły i 75 km na północ od Poznania, przy trasie krajowej nr 11. Położenie powiatu na skraju doliny Noteci, obszarze bogatym w lasy, jeziora i polodowcowe wyniesienia, jest powodem nazywania tego regionu Chodzieską Szwajcarią. Pierwsze wzmianki o miejscowościach leżących na terenie powiatu, tj. Chodzieży, Margoninie, Szamocinie i Budzynie, sięgają XIII/XIV w., natomiast powstanie powiatu datuje się na 1818 rok. Na skutek reformy administracyjnej Polski w 1999 roku Chodzież ponownie stała się stolicą powiatu chodzieskiego, obejmującego swym obszarem pięć gmin o powierzchni 685 km², zamieszkanego przez 47,1 tys. osób. W skład powiatu wchodzi miasto Chodzież, gmina wiejska Chodzież, gminy miejsko-wiejskie Margonin i Szamocin oraz gmina wiejska Budzyń. Powiat chodzieski jest jednym z najmniejszych powiatów województwa wielkopolskiego, lecz, co charakterystyczne, cechuje się bardzo wysokim poziomem przedsiębiorczości zamieszkującej go ludności. W powiecie zarejestrowanych było (stan na koniec 2008 r.) 3987 podmiotów gospodarczych, z czego 3829 należało do sektora prywatnego (tab. 1). Dominującą grupą są podmioty małe – 3125 zarejestrowanych to osoby prowadzące działalność gospodarczą, 178 – spółki handlowe, 32 – spółki z kapitałem zagranicznym, 36 – spółdzielnie. Zważywszy na liczbę ludności powiatu, liczba podmiotów może robić wrażenie i korzystnie świadczy o potencjale regionu chodzieskiego jako miejsca, w którym przedsiębiorczość ma się całkiem nieźle i są warunki do dalszego rozwoju.

Przewagę małych przedsiębiorstw można określić jako silną stronę powiatu, gdyż to właśnie one wykazują się wyższą elastycznością i możliwością adaptacji do zaistniałych warunków. Istotnym faktem jest, iż większość podmiotów umiejscowiona jest w Chodzieży (ponad 50%), oraz w pozostałych miastach powiatu: Szamocinie (330) i Margoninie (266), jednak na uwagę zasługuje również liczba podmiotów zlokalizowanych na terenach wiejskich: w gminie Chodzież – 390, gminie Budzyń – 641, gminie Szamocin – 115 i gminie Margonin – 133. Na szczególną uwagę zasługuje przede wszystkim gmina Budzyń, w której zarejestrowanych jest aż 641 podmiotów (Budzyń nie posiada praw miejskich) – od lat gmina ta uznawana jest w regionie za lidera przedsiębiorczości, a przedsiębiorstwa funkcjonujące na jej terenie mają bardzo często nie tylko lokalny, ale i krajowy, a nawet międzynarodowy charakter.

Z przedstawionych danych wynika, iż liczba przedsiębiorstw w powiecie oscyluje na mniej więcej podobnym poziomie około 4 tysięcy już od kilku lat. Najwięcej zarejestrowanych podmiotów powiat doświadczył w 2002 roku, kiedy to ich liczba sięgnęła 4055. Analizując zmiany w liczbie podmiotów, łatwo można zauważyć, że od 2000 roku największa ich liczba przybyła właśnie w gminach wiejskich – Budzyń (97)

Tabela 1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w powiecie chodzieskim (sektor prywatny)
 Table 1. Number of enterprises registered in Chodzież district (private sector)

Jednostka terytorialna/ /Administrative entity	Liczba podmiotów gospodarczych/Number of enterprises								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Powiat chodzieski District of Chodzież	3 783	4 016	4 055	3 994	3 834	3 870	3 877	3 900	3 829
miasto Chodzież Chodzież (urban commune)	2 060	2 189	2 190	2 127	2 075	2 072	2 031	1 962	1 954
gmina Chodzież Chodzież (rural commune)	278	338	342	344	316	330	357	375	390
gmina Budzyń Budzyń (rural commune)	544	571	596	608	576	592	604	631	641
miasto Margonin Margonin (urban area)	311	298	295	290	274	284	284	292	266
Margonin (obszar wiejski) Margonin (rural area)	117	134	146	147	141	138	134	145	133
miasto Szamocin Szamocin (urban area)	378	363	361	349	339	337	348	363	330
Szamocin (obszar wiejski) Szamocin (rural area)	95	123	125	129	113	117	119	132	115

Źródło: Opracowanie własne.
 Source: Author's elaboration.

i Chodzież (112). Na pozostałych obszarach wiejskich również można zauważyć wzrost liczby podmiotów gospodarczych, co spowodowało, że udział podmiotów z obszarów wiejskich w powiecie zwiększył się z 27,3% w 2000 roku do 33,4% w 2008 roku. Mimo to liczba zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców na obszarach wiejskich powiatu jest wciąż zdecydowanie niższa niż w miastach. Na 1000 osób zamieszkujących miasta powiatu przypada 95 podmiotów, natomiast na terenach wiejskich 62 podmioty. W 2008 roku w powiecie zarejestrowano 416 nowych podmiotów, co obok 2007 roku (421 podmiotów) jest najlepszym wynikiem w historii. Niestety, 2008 rok zaowocował mniej chlubnym rekordem, gdyż aż 459 podmiotów zostało wyrejestrowanych z rejestru REGON. Analizując liczbę podmiotów wyrejestrowanych, można zauważyć, że około 10% przedsiębiorstw zarejestrowanych w powiecie kończy corocznie swoją działalność.

Analizując kierunki działalności prowadzone przez podmioty z powiatu chodzieskiego, można zauważyć, że obok coraz prężniej rozwijającej się przedsiębiorczości nakierowanej na turystykę, rekreację i wypoczynek w powiecie całkiem nieźle mają się podmioty przemysłowe. Pośród głównych kierunków wymienić należy przede wszystkim produkcję porcelany, z której Chodzież słynie już od półtora wieku. Produkcja porcelany w powiecie chodzieskim to dzisiaj nie tylko dwie duże fabryki – Porcelana Chodzież S.A. i Stamar S.A. – ale również wiele mniejszych, często rodzinnych przedsiębiorstw działających w branży. Sektorem, który wciąż się dynamicznie rozwija jest szeroko rozumiany sektor samochodowy – od jednego z większych w Polsce producentów akumulatorów – firmy Jenox, przez wiele budzyńskich firm produkujących części i akcesoria samochodowe, na licznych małych podmiotach, zajmujących się handlem, mechaniką i lakiernictwem skończywszy. Według danych liczną grupę podmiotów stanowią również przedsiębiorstwa działające w branży budowlanej, jak również przedsiębiorstwa handlowe.

DETERMINANTY ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POWIECIE CHODZIESKIM

Profesor Bieniok w swojej pracy proponuje interesujący podział na główne uwarunkowania i determinanty rozwoju przedsiębiorczości:

1. Uwarunkowania prawne i instytucjonalne – m.in. system prawny, swoboda działalności, gwarancja prawa własności, ochrona przed nieuczciwą konkurencją, instytucje, rozwiązania prawne i programy wspierania małej przedsiębiorczości.
2. Uwarunkowania ekonomiczne – m.in. dynamika rozwoju gospodarczego kraju i państw unijnych, dostęp do kapitału i kredytów, system (skala) podatków i innych obciążeń fiskalnych, poziom kosztów pracy i ubezpieczeń, kursy walut.
3. Uwarunkowania społeczne i kulturalne – m.in. rozwój sektora wiedzy i edukacji, zwłaszcza biznesowej, klimat społeczny dla przedsiębiorców i biznesu, ruchliwość i aktywność społeczna, skala zbiurokratyzowania procedur administracyjnych.
4. Uwarunkowania lokalne – m.in. cele i sposób realizacji polityki lokalnej, polityka rozwojowa miast i gmin, klimat i duch inicjatyw lokalnych, tradycja samodzielnej działalności gospodarczej, lokalne zasoby pracy, kwalifikacje i morale pracowników, aktywność mieszkańców, atrakcyjność lokalizacyjna.
5. Uwarunkowania osobowościowe – m.in. poziom i charakter wykształcenia, wyznawane systemy wartości, wytrwałość i konsekwencja w działaniu, kreatywność i innowacyjność, umiejętność współpracy, miejsce urodzenia, wiek i płeć [Bieniok 2005].

Podział interesujący głównie dlatego, iż jest dość szczegółowy i można powiedzieć, że zawiera wszystkie najważniejsze aspekty rozwoju przedsiębiorczości. Pierwsza grupa czynników obejmuje swym zakresem całość uwarunkowań, nazwijmy je instytucjonalnymi, w których zmuszeni są funkcjonować przedsiębiorcy. Nie od dzisiaj wiadomo, że jedną z największych bolączek małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce jest niewystarczające wsparcie ze strony państwa i brak realnych, wymiernych działań mających na celu zmianę tej sytuacji. Według Starczewskiej-Krzysztozek [2008], czynnikami, które w istotny sposób wpływają na rozwój firm i ich sytuację ekonomiczną, są: zapłacone koszty pracy, brak przejrzystości i jednoznaczności w podatkach pośrednich, brak przejrzystości systemu podatku dochodowego od działalności gospodarczej, stawki podatku dochodowego, nieelastyczne prawo pracy, konkurencja ze strony szarej strefy, brak możliwości stosowania elastycznych form zatrudnienia, brak wykwalifikowanych pracowników, a także skomplikowane procedury administracyjne oraz konkurencja ze strony uprzywilejowanych przedsiębiorstw. System podatkowy oraz ubezpieczeń społecznych należą do grupy czynników, na które samorządy lokalne nie mają wpływu, a utrudnienia są identyczne dla wszystkich przedsiębiorstw w kraju. Podobnie jak inne uwarunkowania ekonomiczne, które mają charakter makroekonomiczny i regulowane są na poziomie kraju bądź też Unii Europejskiej.

Zdecydowanie bardziej interesującą grupą czynników, która bezpośrednio przekłada się na kondycję i możliwości rozwoju przedsiębiorstw, jest grupa obejmująca szeroko rozumiane uwarunkowania lokalne. Już na wstępie zaznaczono, iż powiat chodzieski jest regionem, w którym przedsiębiorczość wydaje się czasami naturalnym przymiotem mieszkańców. Warto wspomnieć, że przyjęta już w 2001 roku Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu chodzieskiego określiła misję: **Powiat chodzieski**,

silny gospodarczo i społecznie zintegrowany obszar Wielkopolski, przyjazny i otwarty dla ludzi, z dobrą infrastrukturą sprzyjającą rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości. Świadczy to niezbicie, że stworzenie warunków do dobrego funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorczości jest jednym z głównych celów władz powiatu i gmin wchodzących w jego skład. Również w strategiach rozwoju poszczególnych gmin powiatu rozwój przedsiębiorczości jest jednym z priorytetów. W powiecie podjęto kilka ciekawych inicjatyw, które zapowiadają się interesująco i w długim okresie mogą przynieść pożądaną efekt. Do najważniejszych z nich zaliczyć należy organizowane corocznie na przełomie czerwca i lipca Chodzieskie Targi *Promocje*, w czasie których firmy z regionu mają okazję zaprezentować swoją ofertę, targi, których współorganizatorem jest działający od 15 lat Chodzieski Klub Gospodarczy, zrzeszający liczne podmioty z regionu. Warte uwagi jest również stworzenie w gminie Chodzież Specjalnej Strefy Ekonomicznej, czy uzbrajanie terenów produkcyjnych w wodę, kanalizację i gaz, co skutkowało powstaniem w Podaninie Międzynarodowego Punktu Obsługi Podróżnych – inicjatywy ciekawej i rozwojowej. Jako ciekawe działanie rysuje się również stworzenie pomocy organizacyjno-prawnej oraz korzystnych warunków dla podmiotów rozpoczynających i poszerzających działalność gospodarczą, m.in. zwolnienia z podatku od nieruchomości na 5 lat. Bardzo ważnym działaniem, które ma się przyczynić do rozwoju przedsiębiorczości, ale i zmniejszania bezrobocia w regionie jest dopasowanie oferty edukacyjnej szkół powiatu do oczekiwań rynku pracy i profilu prowadzonej przez przedsiębiorstwa regionu działalności. W założeniu działanie to ma skutkować lepszym przygotowaniem i dopasowaniem absolwentów szkół do oczekiwań i wymagań pracodawców, ale i przygotować potencjalnych przedsiębiorców do funkcjonowania w warunkach konkurencji. Poprawa kapitału ludzkiego jest niezwykle istotnym warunkiem rozwoju przedsiębiorczości, szczególnie na obszarach wiejskich. Poziom wykształcenia bardzo silnie różnicuje sytuację bezrobotnych na rynku pracy, natomiast podejmowanie przez obszary wiejskie nowych funkcji wraz z poprawą jakości edukacji powoduje rozwój przedsiębiorczości [Stawicka 2003]. Jednakże wciąż zauważyć można niewystarczającą liczbę realnych działań, faktycznie wspierających przedsiębiorców. Pomoc taka istotna jest szczególnie na starcie nowych przedsiębiorstw, przy utrzymaniu i kreowaniu nowych miejsc pracy, jak również w pozyskiwaniu inwestorów czy promocji. Określenie celów i umiejętne prowadzenie rozwojowej polityki wydaje się być kluczowym elementem rozwoju powiatu, a w szczególności terenów wiejskich, gdzie poziom przedsiębiorczości jest wciąż niższy niż w miastach. Niedostateczna pomoc jest widoczna szczególnie w zakresie pozyskiwania środków z funduszy unijnych, które dla wielu przedsiębiorstw mogą okazać się istotnym katalizatorem rozwoju.

Z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości powiat chodzieski ma wciąż spory, niewykorzystany potencjał zarówno w branżach w dużej mierze tradycyjnych dla regionu, jak również w nowych kierunkach, szczególnie w zakresie turystyki, agroturystyki i aktywnych form wypoczynku. Lokalizacja powiatu, bogactwo i różnorodność przyrodnicza są dużym kapitałem, możliwym do zagospodarowania. Wśród zalet regionu należy wymienić bogactwo lasów, mnogość zbiorników wodnych – jezior, stawów i rzeki Noteci, która na dzień dzisiejszy jest kompletnie niewykorzystana. Rozwój bazy noclegowej i agroturystyki jawi się jako jeden z głównych kierunków rozwoju nie tylko samej Chodzieży, ale przede wszystkim gmin ją otaczających. W powiecie funkcjonują gospo-

darstwa agroturystyczne, jednak ich liczba w relacji do potencjału jest wciąż niewystarczająca. Region jest niezwykle interesujący dla potencjalnych turystów praktycznie przez cały rok i to właśnie wydaje się szansą na rozwój. W okresie letnim – wycieczki piesze i rowerowe po wielu oznakowanych i interesujących szlakach, liczne lasy, wiele kąpielisk i czyste środowisko, w okresie zimowym – obiekty sportowe, pływalnia, ale i najdłuższy w tym regionie Polski stok narciarski, który w minionym sezonie był hitem nie tylko dla mieszkańców Wielkopolski. Położenie regionu przy dwóch głównych trasach komunikacyjnych – drogowej i kolejowej – podnosi zdecydowanie dostępność terenu i zwiększa jego atrakcyjność. Podobnie jak w skali makro, tak i w regionie chodzieskim rozwój sektora usług turystycznych jest dużą szansą na rozwój – możliwość uzyskania wsparcia i wzrost dochodów ludności, skutkujący zwiększeniem popytu na wypoczynek, są ku temu istotnymi przesłankami.

Warunkiem wykorzystania szansy jest jednak aktywne wsparcie ze strony samorządów – poprawa niewystarczającej infrastruktury drogowej, sieci wodno-kanalizacyjnej i inne formy wsparcia, mające na celu lepsze wykorzystanie dostępnego potencjału. Istotną wydaje się również pomoc niskotowarowym i często słabym gospodarstwom rolnym w nabywaniu nowych kwalifikacji, pozwalających na dywersyfikację działalności, oraz pomoc w pozyskiwaniu środków unijnych, nie tylko dla gospodarstw rolnych, ale i innych podmiotów, czy aktywizacji wciąż sporego odsetka osób bezrobotnych.

WNIOSKI

1. Przedsiębiorczość ludności powiatu chodzieskiego można określić jako wysoką, na 47 tysięcy mieszkańców zarejestrowanych jest prawie 4 tysiące podmiotów gospodarczych.
2. Istniejące bariery rozwoju przedsiębiorczości spowodowały nieznaczny spadek liczby podmiotów gospodarczych w powiecie, jednak 2008 rok był jednym z lepszych pod względem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów.
3. Największy przyrost przedsiębiorczości w badanych latach nastąpił na obszarach wiejskich, co świadczy o ich wysokim potencjale, ale i zmianach w funkcjach pełnionych przez obszary wiejskie.
4. Istotną szansą rozwoju dla powiatu chodzieskiego jest rozwój szeroko rozumianej turystyki i lepsze wykorzystanie potencjału środowiskowego, przy aktywnym udziale władz samorządowych.
5. W powiecie dominują podmioty małe i to właśnie w ich kierunku powinna być skierowana pomoc rządowa i samorządowa, która do tej pory jest niewystarczająca.

PIŚMIENNICTWO:

- Bieniok H., 2005. Współczesne problemy i uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości, Wydawnictwo Analiz i Prognoz Gospodarczych, www.GlobalEkonomy.pl (dost. 18.02.2010).
- Dziemianowicz W. i inni, 2000. Wspieranie Przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa.
- Gospodarka Polski – Prognozy i opinie, 2009, Raport nr 14, INE PAN, Warszawa.

- Solarz J.K., 2007. Poznawcze i instytucjonalne bariery przedsiębiorczości w Polsce, Mat. konf. Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna, Katowice, 33.
- Starczewska-Krzysztozek M., 2008. Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych, Warszawa, nr 4(28).
- Stawicka E., 2003. Kapitał ludzki a przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, Roczniki Naukowe SERiA, Warszawa – Poznań – Koszalin, Tom V, Zeszyt 4, 303.
- Zarębski M., 2003. Małe i średnie przedsiębiorstwa w określonych typach funkcjonalno-przestrzennych obszarów wiejskich, Roczniki Naukowe SERiA, Warszawa – Poznań – Koszalin, Tom V, Zeszyt 4, 364.
- Żmija J., 2002, Przedsiębiorczość jako forma zmniejszania bezrobocia na obszarach wiejskich, Roczniki Naukowe SERiA, Warszawa – Bydgoszcz, Tom IV, Zeszyt 6, 212.

ENTREPRENEURSHIP'S DEVELOPMENT IN THE DISTRICT OF CHODZIEŻ

Abstract. The article discusses the condition of entrepreneurship in Chodzież district. It presents changes that took place in recent years, as well as factors that make the district a place which is enterprises-friendly. Showing the important role of local factors in the entrepreneurship development, the article also identifies the opportunities and threats of business development with the consideration of transactors functioning in rural areas.

Key words: entrepreneurship, rural areas, district Chodzież

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 01.06.2010